

BİREYSEL YATIRIMCILARIN FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL RİSK ALMA TOLERANSI

(Araştırma Makalesi)

Yusuf Bahadır KAVAS (*) - Mustafa Kenan ERKAN (**)

Öz

Bu çalışma finansal okuryazarlık düzeyinin finansal risk iştahı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve demografik değişkenler arasında finansal okuryazarlık düzeyinde ve finansal risk iştahında oluşabilecek farklılıkların tespiti amacıyla yapılmıştır. Anket aracılığıyla kişilerin finansal risk iştahları ve finansal okuryazarlık düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda toplamda 448 adet katılımcı çalışmaya katılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri finansal risk iştahlarını etkilemektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi arttıkça bireylerin finansal risk alma iştahının arttığı belirlenmiştir. Erkeklerin finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal risk iştahları kadınlarınkinden yüksektir. Evli olanların bekârlara kıyasla finansal okuryazarlık seviyesinde anlamlı farklılığın olduğu ve evli olanların bekâr olanlardan daha yüksek finansal okuryazar olduğu söylenebilir. Evli ve bekârların finansal risk iştahlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yaşın, eğitim seviyesinin, çocuk sahibi olmanın ve gelir düzeyinin finansal okuryazarlık seviyesinde anlamlı farklılık oluşturduğu; ancak finansal risk iştahı almada bireyler arasında anlamlı farklılığın oluşmadığı görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle demografik değişkenlerin finansal okuryazarlık seviyelerinde önemli farklılıkları oluşturduğunu ancak cinsiyet dışındaki diğer demografik değişkenlerin finansal risk iştahında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ifade edilebilir. Bunun yanında finansal okuryazarlık düzeylerindeki artış ile bireylerin kendilerine daha fazla güven duydukları düşünülmektedir. Kendilerine daha fazla güvenen bireylerin finansal risk alma konusunda daha cesaretli davrandıkları çıkarımı yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Finans, Finansal risk alma; Finansal okuryazarlık, Risk toleransı, Demografik değişkenler.

JEL Kodlar: G32, G53, D83

*) Öğr. Gör.Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Osmaniye Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, (e-posta: yusuf.kavas@bilecik.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4838-7318>

**) Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, İşletme Ana Bilim Dalı, (e-posta: merkan@sakarya.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9975-8182>

Financial Literacy and Financial Risk Taking Tolerance of Individual Investors

Abstract

This study was conducted to determine the effects of financial literacy level on financial risk appetite and to determine the differences that may occur in financial literacy level and financial risk appetite among demographic variables. The financial risk appetite and financial literacy levels of individuals were tried to be determined through the questionnaire. In this context, a total of 448 participants participated in the study. According to the findings obtained from the study, individuals' financial literacy levels affect their financial risk appetite. It has been determined that as the level of financial literacy increases, the appetite of individuals to take financial risks increases. Men's financial literacy levels and financial risk appetite are higher than women's. It can be said that there is a significant difference in the level of financial literacy of the married compared to the singles, and that the married ones are more financially literate than the singles. There was no significant difference in financial risk appetite of married and single couples. Age, education level, having a child and income level make a significant difference in the level of financial literacy; however, it was observed that there was no significant difference between individuals in taking financial risk appetite. Based on this result, it can be stated that demographic variables create significant differences in financial literacy levels, but demographic variables other than gender do not make a significant difference in financial risk appetite. In addition, it is believed that with the increase in financial literacy levels, individuals have more confidence in themselves. It can be deduced that individuals who are more self-confident are more courageous in taking financial risks.

Keywords: Finance; Financial risk taking; Financial literacy; Risk tolerance; Demographic variables.

JEL Codes: G32, G53, D83

1. Giriş

Yatırım kararı verirken, yatırımcıların sıklıkla problem yaşamalarına ve kaygı içerisinde olmalarına neden olan durumların başında, birikimlerinde kayıpların yaşaması ile ilgili korkular gelmektedir. Riskli yatırımlar daha fazla getiri vadedip daha büyük kayıp yaşanmasına sebep olurken, riski düşük yatırımların getiri oranlarında, kayıp yaşanma durumu ile ilgili ihtimaller de azdır. Yatırımcı bu durumda psikolojik, biyolojik, bilgi eksikliği gibi nedenlerle optimum risk seviyesi ile yatırımlarını yapamamakta ve rasyonel kararlar verememektedir.

Yatırımcıların optimum riski almalarını engelleyen durumların başında bilgi eksikliği gelmektedir. Finansal anlamda bilginin ölçülmesi, finansal okuryazarlık seviyesinin belirlenmesi ile mümkündür. Finansal okuryazarlık kavramı kişinin finansal anlamda temel, orta ve ileri düzey finansal bilgisini ölçmeyi amaçlamaktadır. Finansal okuryazarlığın artırılarak tasarruf ve harcama dengesinin kurulabilmesi ile kişinin birikimlerini yatırıma dönüştürmesi mümkündür. Literatürde finansal okuryazarlığın ölçülmesi ile ilgili birçok

araştırmacı, temel, orta ve ileri düzeyde finansal bilgileri kullanarak finansal okuryazarlık seviyesini ölçmeyi amaçlamıştır. Bireyin matematik becerisini artırması, ekonomik göstergelere olan hakimiyeti, vergi ve sigorta sistemine olan bilgisini iletmesi, temel bankacılık faaliyetlerini pratik hayatındaki kararlarında kullanabilmesi daha fazla finansal okuryazar olmasını sağlayacaktır. Özellikle kredi kartının gelişmiş ülkelerle birlikte ülkemizde de oldukça yaygın olarak kullanılması bireyin harcama konusunda kendisini kontrol etmekte zorluk çektiğini ve tasarruf yapamayarak daha fazla borçlanma içerisine girmesine neden olmaktadır. Bu nedenle finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesinde devlet politikası oldukça elzem hale gelmiştir.

Tüketicilerin emeklilik anına kadar yaptıkları birikim ve yatırım; onların kalan yaşamlarında daha iyi bir hayat sürmeleri için temel oluşturmaktadır. Toplumun refah seviyesini ve yaşam kalitesini artıran bu durumun gelişmesi finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması ile mümkün olacaktır. Finansal okuryazar olan bireyler yapacakları yatırımlarda optimum risk seviyesini alarak kalan ömürleri için daha konforlu bir hayat sürebileceklerdir. Genellikle bireylerin yaşları arttıkça finansal okuryazarlık düzeylerinin de artacağı vurgulanmaktadır (Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Lusardi ve Mitchell, 2014). Ancak yaş artsa da; erkeklerin finansal okuryazarlık düzeyi ile karşılaştırıldığında kadınların finansal okuryazarlık seviyesi daha düşük çıkmaktadır (Lusardi ve Mitchell, 2014) Yaşın finansal okuryazarlık düzeyi üzerindeki etkisi bu nedenle araştırılmıştır.

Son dönemde karmaşık finansal araçlara olan yatırımların artırılmasında finansal okuryazarlığın etkin bir rol oynadığı görülmektedir (Banner ve Neubert, 2016; Von Gaudecker, 2015; Wang, 2009). Literatürde sıklıkla karşımıza çıkan (Abreu ve Mendes, 2010; Bhatt ve Bhatt, 2020; Goetzmann ve Kumar, 2008; Mouna ve Jarboui, 2015; Van Rooij vd., 2011) finansal okuryazarlığın, risk alma davranışını olumlu ya da olumsuz etkileyip etkilemediğini araştırmak amacıyla çalışmamız gerçekleştirilmiştir. Çalışmada finansal okuryazarlığın finansal risk iştahı üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte finansal okuryazarlık düzeyi erkeklerin kadınlardan, evlilerin bekârlardan, çocuk sahibi olmayanların olanlardan ve eğitim seviyesi yüksek olanların olmayanlardan daha yüksek çıkmıştır. Risk alma iştahı ile ilgili olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla risk alma istekliliğinde oldukları söylenebilir. Diğer demografik faktörlerdeki farklılıkların anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

2. Literatür Taraması

2.1. Finansal Risk Toleransı

Finansal risk yönetimi; yatırımın enflasyon, döviz, volatilité gibi risklerden korunması için finansal enstrümanlar kullanılarak yatırım organizasyonunun gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Bireylerin birikimlerini nasıl şekillendirdikleri ve finansal kararlar alırken hangi davranışları sergiledikleri uzun yıllardır araştırılmaktadır (Bertaut, 1998; Bradley ve Graham, 1988; Calvet Campbell ve Sodini, 2009; Campbell ve Viceira, 1999).

Bireylerin finansal kararlarını şekillendiren en önemli unsurlardan birisi risk alma düzeyidir. Bireylerin finansal risk alma iştahı birçok farklı durumdan etkilenmektedir. Bu nedenle finansal risk alma düzeyini hangi değişkenlerin etkilediğini araştıran literatürde birçok çalışma mevcuttur. Cinsiyet, yaş, gelir, eğitim durumu, medeni durum gibi demografik faktörlerin ve finansal okuryazarlık seviyelerinin risk alma düzeyini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır (Briers, Pandelaere, Dewitte ve Warlop 2006; Coates ve Herbert, 2008; Knutson, Kaufman, Peterson ve Glover, 2005; Koot vd., 2012; Robinson, Walton, Clark, Barker, Hales ve Osmonde., 1992)

Demografik değişkenler bilgisayar ortamında gerçekleştirilen risk alma düzeyini belirleyen oyunlarda ve yatırım kararları sırasında olduğu gibi, bireysel yaşamın çeşitli alanlarında da risk alma konusundaki bireysel tutumları etkileyebilmektedir (Hendrawaty, Irawati ve Sadalia, 2020). Bu nedenle demografik değişkenler birçok alanda olduğu gibi finansal risk iştahı konusunda da oldukça önemli bir role sahiptir. Ancak literatürde demografik değişkenlerle ilgili birçok ihtilafli durum söz konusudur. Demografik değişkenlere göre finansal risk iştahları kıyaslandığında çalışmaların bazılarında bireylerin finansal risk iştahları anlamlı farklılık göstermekte, bazı çalışmalarda farklılıklara rastlanmadığı görülmektedir. Cinsiyetin finansal risk iştahını etkilediği, özellikle erkeklerin kadınlardan daha fazla risk alma davranışı gösterdikleri çalışmalarda tespit edilmiştir (Anbar ve Melek, 2010; Grable, 2000; Montford ve Goldsmith, 2016; Ryack, 2011; Wong ve Carducci, 2013). Medeni durum ile finansal risk arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu gösteren çalışmalar mevcut olsa da (Grable, 2000; Sulaiman, 2012) herhangi bir etkinin tespit edilemediği çalışmalara da rastlanmaktadır (Anbar ve Melek, 2010). Yaş arttıkça finansal risk alma davranışında özellikle erkeklerde ciddi bir azalma gösterdiği bulunmuştur (Rolison, Hanoch, Wood ve Liu 2013). Gelir seviyesinin risk toleransına etkisi ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Gelir düzeyi arttıkça finansal risk toleransının arttığı saptansa da (Anbar ve Melek, 2010; Gibson, Michayluk ve Van de Venter 2013; Grable, 2000; Sulaiman, 2012) risk alma düzeyinin kategorize edilmesinde gelir düzeyinin anlamlı olmadığı duruma da rastlanmaktadır (Kannadhasan, 2015). Eğitim seviyesi ile finansal risk iştahının ilişkili olduğu ve eğitim düzeyi arttığında finansal risk toleransının da arttığı belirlenmiştir (Baker ve Haslem, 1974; Grable ve Joo, 2004; Grable ve Lytton, 1998; Sulaiman, 2012).

Bu çalışmalar dikkate alındığında finansal risk iştahı ile ilgili hipotezler şu şekilde belirlenmiştir:

H₁: Kadın ve erkek arasında finansal risk iştahı açısından anlamlı farklılık vardır.

H₂: Medeni duruma göre finansal risk iştahı açısından anlamlı farklılık vardır.

H₃: Eğitim seviyeleri arasında finansal risk iştahı açısından anlamlı farklılık vardır.

H₄: Gelir grupları arasında finansal risk iştahı açısından anlamlı farklılık vardır.

H₅: Çocuk sayısına göre finansal risk iştahı açısından anlamlı farklılık vardır.

2.2. Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık finansal piyasaların anlaşılabilmesi, bireyin tasarruf ve tüketim dengesini kurabilmesi, yatırım kararı verirken çeşitli alternatifler arasında doğru seçimleri yapabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Finansal okuryazarlığın yüksek olması kişinin bilinçli harcamalar yapmasını sağlayacak ve toplumun tasarruf yapma eğilimini artıracaktır. Finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörler incelendiğinde; eğitim seviyesinin finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu bulunmuştur (Christelis, Japelli ve Padula 2010; Lusardi ve Mitchell, 2011b, 2012, 2014). Bireylerin eğitim seviyeleri arttığında finansal okuryazarlık düzeylerinin de artacağı düşünülmesi hatalı bir bakış açısı değildir. Ancak eğitim seviyesi yüksek kişilerin çok yüksek finansal okuryazarlığa sahip olacakları yanlış bir bakış açısıdır. Türkiye’de en yüksek eğitim tahsiline sahip farklı branşlarda akademisyenlerin genel finansal okuryazarlık düzeyi 25 puan üzerinden 16 çıkmıştır (Durmuşkaya ve Kavas, 2018).

2012 yılında OECD tarafından finansal okuryazarlık seviyesinin ölçülmesi ile ilgili literatürde en kapsamlı çalışmalardan biri yapılmıştır. 14 ülkenin her birinden ortalama 1000 katılımcının katıldığı çalışmada OECD ülkelerinde finansal okuryazarlık ve kapasite eksikliği ortaya konulmuştur (Atkinson ve Messy, 2012).

Finansal riskleri en aza indirmek için yatırımcıların portföy çeşitlendirmesi yapması gerekmektedir. Ancak portföy çeşitlendirmesi bireysel yatırımcıların oldukça eksik olduğu bir konudur. Genellikle yatırımcılar sınırlı sayıda ürün bulundurarak portföylerini oluşturmaktadır (Goetzmann ve Kumar, 2008). Yatırımcılar, iyi anlamadıkları işlemlerle daha az ilgilenirler. Finansal okuryazarlığın finansal risk toleransı üzerindeki etkisini ortaya koyan az sayıda çalışma yapılmıştır (Bayar, Sezgin, Öztürk ve Şaşmaz, 2020). Finansal okuryazarlığın finansal risk iştahı üzerindeki etkisinin araştırıldığı geçmiş çalışmalar incelendiğinde; finansal okuryazarlığın finansal risk için önemli bir faktör olduğu ve daha yüksek düzeyde finansal bilgiye sahip katılımcıların yüksek düzeyde risk toleransı göstereceklerini ortaya konmuştur (Bajo, Barbi ve Sandri, 2015; Bayar vd., 2020; Grable, 2000; Grable ve Joo, 1999). Finansal okuryazarlık seviyesi ile portföy çeşitlendirmesi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda yatırımcıların finansal bilgi düzeyleri arttıkça yatırım çeşitlendirmesi ile ilgili olumlu etkilerinin olduğu ve finansal okuryazar olanların daha fazla kazandığı görülmektedir (Abreu ve Mendes, 2010; Mouna ve Jarboui, 2015; Mwangi ve Onsomu, 2018; Van Rooij vd., 2011; Von Gaudecker, 2015). Bunun yanında finansal okuryazarlık ile portföy çeşitliliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirleyen çalışmalarda mevcuttur (Anwar, Khan, ve Rehman, 2017; Bhatt ve Bhatt, 2020). Finansal okuryazarlığın riskli varlıklara olan yatırımları artırdığı bununla beraber daha genç ve daha iyi eğitim almış hanelerde yatırım getirilerinin daha yaşlı ve daha az eğitilmiş olanlara göre daha fazla getiri elde edilmesini sağladığı tespit edilmiştir (Li, Li ve Wei., 2020). Literatürdeki bu çalışmalar incelendiğinde:

H₂: Finansal okuryazarlık düzeyi finansal risk iştahı üzerinde anlamlı bir ilişkisi vardır hipotezi geliştirilmiştir.

Dünya üzerinde kadınların finansal okuryazarlık düzeyi erkeklerden genellikle düşük çıkmaktadır (Almenberg ve Säve-Söderbergh, 2011; Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015; Lusardi, Mitchell ve Curto, 2010; Lusardi ve Mitchell, 2014; Niu, Zhou ve Gan, 2020; Şamiloğlu, Kahraman ve Bağcı, 2016). Yaşa bağlı olarak kişilerin finansal okuryazarlıklarında farklılıklar olduğu yaşlıların gençlere göre daha çok finansal okuryazar olduklarını tespit eden çalışmalar olsa da (Durmuşkaya ve Kavas, 2018; Senda, Rahayu ve Rahmawati, 2020; Watanapongvanich, Binnagan, Putthinun, Khan ve Kadoya, 2020); bunun aksine yaşlıların daha az finansal okuryazar olduğunu veya yaşın finansal okuryazarlık farkını açıklamada önemli olmadığını belirleyen analizlere de rastlanmaktadır (Almenberg ve Säve-Söderbergh, 2011; Preston ve Wright, 2019). Evli kişilerin bekâr olanlara göre finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Taft, Hosein, Mehrizi ve Roshan, 2013; Volpe, Kotel ve Chen, 2002). Bunun yanında evli kadınların bekâr olanlardan daha finansal okuryazar olmalarının dışında bu durumun evli ve bekâr erkekler için geçerli olmadığı belirtilmiştir (Fonseca, Mullen, Zamarro ve Zissimopoulos, 2012). Gelir seviyesi ile finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda yüksek gelire sahip olanların daha yüksek finansal okuryazar olma olasılıklarının olduğu düşünülmektedir (Almenberg ve Säve-Söderbergh, 2011; Jonubi ve Abad, 2013; Yıldırım, Bayram, Oğuz ve Günay, 2017). Finansal eğitim alan kişilerin finansal okuryazarlıklarının daha yüksek olduğu ve finansal okuryazarlığın artırılmasında eğitimin önemli bir belirleyici olması vurgulanmaktadır (Amagir, Groot, Maassen ve Wilschut, 2018; Biçer ve Altan, 2016; Stella, Filotto, Cervellati ve Graziano, 2020; Watanapongvanich vd., 2020). Bu veriler ışığında hipotezlerimiz şu şekilde geliştirilmiştir:

H₇: Kadın ve erkek arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

H₈: Eğitim seviyeleri arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

H₉: Çocuk sayısına göre finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

H₁₀: Gelir grupları arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

H₁₁: Medeni duruma göre finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

H₁₂: Yaş grupları arasında finansal okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık vardır.

3. Yöntem

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri arasından genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır. Tarama modeli hem günümüzde hem de geçmişte gerçekleşen bir durumu halihazırdaki şekliyle betimlemektedir. Genel tarama

modelinde, evren hakkında bir yargıya varmak için ya evrenin tamamından ya da bir grup örneklem üzerinden tarama gerçekleştirilmektedir. Tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli ise iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin birlikte var olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Gürbüz ve Şahin, 2014; Karasar, 2005). Kolayda örneklem yöntemi ile anket verileri toplanmıştır. Anket yöntemi ile bireylerin finansal risk iştahları, finansal okuryazarlık seviyeleri, demografik faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca finansal okuryazarlığın finansal risk iştahına etkisi çalışmada incelenmektedir.

3.1. Örneklem

Araştırmanın ana kütlesi Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerden oluşmaktadır. Ana kütteden kolayda örneklem yoluyla seçilmiş 448 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örnekleme ilişkin tanımlayıcı frekanslar Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Tanımlayıcı Frekanslar

Değişkenler	Frekans	(%)	Değişkenler	Frekans	(%)
<i>M Hâl:</i>			<i>Yaş:</i>		
Evli	185	41,3	18-25	220	49,1
Bekâr	263	58,7	26-33	161	35,9
<i>Cinsiyet:</i>			<i>34-41</i>		
Erkek	285	63,6		42	9,4
Kadın	163	36,4	42-49	50	4,5
Değişkenler	Frekans	(%)	Değişkenler	Frekans	(%)
<i>Gelir:</i>			<i>Eğitim:</i>		
0-1.999	105	23,4	İlköğretim	9	2
2.000-3.999	111	24,8	Lise	31	6,9
4.000-5.999	77	17,2	Ön lisans	123	27,5
6.000-7.999	99	22,1	Lisans	165	36,8
8.000-9.999	25	5,6	Lisansüstü	120	26,8
10.000+	31	6,9			
<i>Çocuk Sayısı:</i>			<i>Toplam (n): 448</i>		
0 çocuk	310	69,2			
1	73	16,3			
2	49	10,9			
3 ve üzeri	16	3,6			

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde çalışmada erkekler 285 kişi ile yüzde 63,60'lık, kadınlar ise 163 kişi ile yüzde 36,4'lük orana sahiptir. Çalışma alanına bakıldığında ankete katılanların 41,3'ü evli, yüzde 58,7'si bekârdır. Çocuğu olmayan katılımcıların oranı yüzde 69,2'dir.

Ankete katılan katılımcıların yaşları incelendiğinde yüzde 75'inin 40 yaşın altında olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların yüzde 91'i üniversite mezunudur. 6000 liranın altında maaş alanların sayısı 293 kişi ile yüzde 65,4'lük; 6000 liranın üstünde maaş alan 155 kişi ile yüzde 34,6'lık orana sahiptir.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, risk toleransını ölçmek için Grable ve Lytton (1999) tarafından geliştirilen ve 13 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Sorular bir yatırımcının riskli kararlar verip vermediğini belirlemek için tasarlanmıştır. Grable ve Lytton (1999)'nın ifadeleri Türkçeye çevrilmiştir. Her bir soru için riskli durumlardan daha az riskli duruma doğru sırasıyla 4 puanla 1 puan aralığında puanlar verilmiştir. Risk seviyesi puanları 13 ile 47 puan arasında değişmektedir. Ortalama risk puanı 30,20 (standart sapma = 5,14) çıkmıştır. Ayrıca oluşan finansal okuryazarlık düzeyini ölçmek amacıyla Durmuşkaya ve Kavas (2018) tarafından 25 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Her bir soru için yalnızca bir tane doğru cevap bulunmaktadır. Sorulara "Evet" "Hayır" ve "Fikrim Yok" şeklinde cevaplar istenmiş, "Fikrim Yok" cevabını verenlerin cevapları doğru cevap olarak değerlendirilmemiştir. Katılımcıların puanları 1 ile 25 puan aralığında değişmektedir. Ortalama finansal okuryazarlık puanı 13,70 (standart sapma = 4,73) çıkmıştır. Aynı anket soruları ile katılımcıların %90'ının lisansüstü mezunu olduğu ve akademisyenler üzerine yapılan Durmuşkaya ve Kavas (2018) çalışmada ortalama finansal okuryazarlık puanı 16,22 (standart sapma = 3,73) çıkmıştır.

3.3. Analiz Metodu

Verilerin analizi için istatistik paket programı kullanılmıştır. İki kategorili değişkenler arasında finansal okuryazarlık ve finansal risk açısından fark olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi, ikiden fazla kategorisi olan değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla da ANOVA kullanılmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2014). Finansal okuryazarlık düzeyinin, finansal risk iştahı üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını test etmek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır.

Veriler normallik açısından incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık katsayılarının FOY (Finansal Okuryazarlık) için (Skewness= -0,49 ile Kurtosis= 0,07) aralığında FRİ (Finansal Risk İştahı) için ise (Skewness= -0,02 ile Kurtosis=-0,07) olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları -1,5 ile +1,5 aralığında olduğundan bu durumda verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014).

3.4. Araştırmanın Etiği

Araştırmada kullanılmak üzere geliştirilen ankete ait etik kurul izni Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Etik Kurulunun 21.10.2021 tarihli ve 11 sayılı toplantısının 4 nolu kararı ile toplantıya katılanların oy birliği ile alınmıştır. Anket linki tek tek gönderilmiş, bireylere araştırmadan istedikleri zaman ayrılabilceği bilgisi verilmiş ve katılımcıların kimlik bilgileri istenmemiştir. Çalışmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştiği ve katılımcıların çalışmaya kendi rızası ile katıldıklarına dair onay işlemi alınmıştır. Verilerin güvenilirliği açısından cevaplayanların birden fazla cevap vermeme- si için azami ölçüde özen gösterilmiş ve veriler 25 Ekim 2021-07 Kasım 2021 tarihleri arasında online olarak toplanmıştır.

4. Bulgular

Finansal okuryazarlık ve finansal risk iştahının hem cinsiyet hem de medeni hâlê göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla t testi yapılmıştır. Tablo 2’de bekâr ve evlilerin, kadın ve erkeklerin finansal risk iştahlarındaki, finansal okuryazarlık düzeylerindeki farklılıklara ilişkin sonuçlar görülmektedir.

Tablo 2. t Testi: Evli-Bekâr, Erkek-Kadınların Finansal Okuryazarlık ve Risk İştahları

	Değiş.	N	Ort.	SD	t	df	p																																
Fin. Okur.	Evli	185	15.508	4.085	7.111	446	<.001																																
	Bekâr	263	12.441	4.762				Fin. Okur.	Erkek	285	14.961	4.369	7.899	446	<.001	Kadın	163	11.515	4.568	Fin. Risk İştahı	Evli	185	29.968	5.610	-0,828	446	0.408	Bekâr	263	30.376	4.788	Fin. Risk İştahı	Erkek	285	30.667	5.192	2.514	446	0.012
Fin. Okur.	Erkek	285	14.961	4.369	7.899	446	<.001																																
	Kadın	163	11.515	4.568				Fin. Risk İştahı	Evli	185	29.968	5.610	-0,828	446	0.408	Bekâr	263	30.376	4.788	Fin. Risk İştahı	Erkek	285	30.667	5.192	2.514	446	0.012	Kadın	163	29.405	4.966								
Fin. Risk İştahı	Evli	185	29.968	5.610	-0,828	446	0.408																																
	Bekâr	263	30.376	4.788				Fin. Risk İştahı	Erkek	285	30.667	5.192	2.514	446	0.012	Kadın	163	29.405	4.966																				
Fin. Risk İştahı	Erkek	285	30.667	5.192	2.514	446	0.012																																
	Kadın	163	29.405	4.966																																			

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde evli kişilerin finansal okuryazarlık puanı ortalaması 15 iken bekârların 12 çıkmıştır. İki grup arasında Finansal okuryazarlık puanında $p < .01$ e göre anlamlı bir fark vardır. Cinsiyete göre kişilerin finansal okuryazarlık puanı ortalaması erkeklerin 14.96 iken kadınların 11.51 çıkmıştır. İki grup arasında finansal okuryazarlık puanında $p < .01$ e göre oluşan fark anlamlıdır. Evli kişilerin risk iştahı puanı ortalaması 29,9 iken bekârların 30.3 çıkmıştır. İki grubun risk iştahları incelendiğinde göre $p = .40$ olduğundan aralarında anlamlı bir fark yoktur. Cinsiyete göre kişilerin risk puanı ortalaması erkeklerin 30.6 iken kadınların 29.4 çıkmıştır. İki grup arasındaki risk puanı $p < .05$ e göre anlamlıdır. H_1 , H_7 , H_{11} hipotezleri kabul edilmiş, H_2 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 3. Finansal Okuryazarlık Puanına Göre ANOVA Sonuçları

Çoklu Karşılaştırmalar (Bağımlı Değişken:FOY Puanı)				
Yaş	Ort.	Yaş	Std. Sap.	Sig.
18-25	11,8318	26-33	0,45341*	0
		34-41	0,73614*	0,001
		42-49	1,021*	0,031
		50 +	1,97717	0,218
26-33	15,7826	34-41	0,75746	0,681
		42-49	1,03648	0,878
		50 +	1,9852	1
34-41	14,7857	42-49	1,18769	1
		50 +	2,06818	0,977
		50 +	2,18584	0,982
42-49	14,8			
50 +	16			
Ortalama	13,7076			
* Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır F=20,488,Sig=,000				
Eğitim	Ortalama	Eğitim	Std. Sap.	Sig.
İlköğr.	8,6667	Lise	1,61025	0,78
		Önlisans	1,46852	0,235
		Lisans	1,45572*	0,003
		Lisansüst.	1,46977*	0
Lise	10,5161	Önlisans	0,85466	0,632
		Lisans	0,83247*	0
		Lisansüst.	0,85681*	0
Önlisans	11,7073	Lisans	0,5066*	0
		Lisansüst.	0,54566*	0
		Lisansüst.	0,51022*	0
Lisans	14,0061			
Lisansüstü	16,55			
Ortalama	13,7076			
*Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır F=27,934,Sig=,000				
Çocuk	Ortalama	Çocuk	Std. Sap.	Sig.
0	12,9516	1	0,59911*	0,004
		2	0,70797*	0
		3 +	1,18064	0,307
		2	0,85049	0,536
1	15	3 +	1,27122	1
		3 +	1,32601	0,824
2	16,1429			
3+	15			
Ortalama	13,7076			
*Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır F=9,689,Sig=,000				

Gelir	Ortalama	Gelir	Std. Sap.	Sig.
0-1999	10,6476	2000-3999	0,5851*	0,002
		4000-5999	0,64484*	0
		6000-7999	0,60209*	0
		8000-9999	0,95646*	0,001
		10000+	0,87852*	0
2000-3999	12,9099	4000-5999	0,63743*	0,025
		6000-7999	0,59414*	0
		8000-9999	0,95147	0,566
		10000 +	0,87309*	0,009
4000-5999	14,8831	6000-7999	0,65306	0,475
		8000-9999	0,98934	0,999
		10000 +	0,91421	0,875
6000-7999	16,0505	8000-9999	0,96202	0,577
		10000 +	0,88457	1
8000-9999	14,48	10000 +	1,15532	0,821
10000+	15,9032	*Ortalama fark 0,05 düzeyinde anlamlıdır F=20,225, Sig=,000		
Ortalama	13,7076			

Tablo3'teki veriler incelendiğinde hiç çocuğu olmayanlarla 1 ve 2 çocuğu olan kişiler arasında finansal okuryazarlık puanlarına göre $p < .05$ anlamlılık düzeyinde anlamlı farklılık vardır. H_0 kabul edilmiştir.

Eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazarlık puan ortalamaları artmaktadır. Eğitim seviyesinin finansal okuryazarlığı artırdığı söylenebilir. İlköğretim, lise ve ön lisans mezunu kişiler ile lisans ve lisans üstü eğitim seviyesine sahip kişiler arasında $p < .01$ anlamlılık seviyesinde finansal okuryazarlık düzeylerinde anlamlı farklılık vardır. H_8 kabul edilmiştir.

Katılımcıların yaşları ile finansal okuryazarlık düzeyleri karşılaştırıldığında 18-25 yaş aralığındaki kişiler ile 26-33,34-41 ve 42-49 yaş aralığında olanların finansal okuryazarlık düzeylerinde $p < .01$ anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu görülmektedir. 18-25 yaş grubundaki katılımcıların genel finansal okuryazarlık düzeyindeki ortalamanın altında kaldığı tespit edilmiştir. H_{12} kabul edilmiştir.

Katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça genel olarak finansal okuryazarlık seviyeleri de artmaktadır. Geliri 4.000TL'nin altında olanların finansal okuryazarlık seviyeleri, genel finansal okuryazarlık ortalamasından daha düşüktür. Geliri 2.000 TL'nin altında olanlar ile diğer gelir seviyeleri arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır. Geliri 2000-

3999 TL arasında olanların yalnızca geliri 8000-9999 arasında olan kişilerle anlamlı farklılık çıkmamış diğer gelir grupları ile $p < .01$ düzeyinde anlamlı farklılığın olduğu bulunmuştur. Buradaki farklılık çıkmamasının sebebinin bu gruptaki katılımcı sayısındaki azlıktan kaynaklandığını düşünüyoruz. Bu veriler ışığında H_{10} kabul edilmiştir.

Tablo 4. Finansal Risk iştahına Göre ANOVA Sonuçları

Çoklu Karşılaştırmalar (Bağımlı Değişken:FRI Puanı)				
Yaş	Ort.	Yaş	Std. Sap.	Sig.
18-25	30,5636	26-33	0,53203	0,331
		34-41	0,8638	0,981
		42-49	1,19806	1
		50 +	2,32002	0,705
26-33	29,5652	34-41	0,88881	0,455
		42-49	1,21621	0,967
		50 +	2,32945	0,917
34-41	31,0476	42-49	1,39365	0,987
		50 +	2,42682	0,615
		50 +	2,56488	0,821
Ortalama	30,2076			
Çocuk	Ortalama	Çocuk	Std. Sap.	Sig.
0	30,0645	1	0,6703	0,843
		2	0,7921	0,996
		3 +	1,32093	0,894
1	30,6164	2	0,95155	0,98
		3 +	1,42228	0,993
2	30,2449	3 +	1,48357	0,957
3+	31			
Ortalama	30,2076			

Eğitim	Ortalama	Eğitim	Std. Sap.	Sig.
İlköğr.	29,1111	Lise	1,94544	0,999
		Önlisans	1,7742	0,897
		Lisans	1,75874	0,981
		Lisansüst.	1,77571	0,959
Lise	28,6452	Önlisans	1,03256	0,269
		Lisans	1,00576	0,6
		Lisansüst.	1,03516	0,478
Önlisans	30,7073	Lisans	0,61206	0,857
		Lisansüst.	0,65925	0,98
Lisans	30,097	Lisansüst.	0,61642	0,995
Lisansüst.	30,3333			
Ortalama	30,2076			
Gelir	Ortalama	Gelir	Std. Sap.	Sig.
0-1999	30,5429	2000-3999	0,70123	0,955
		4000-5999	0,77283	0,995
		6000-7999	0,72159	1
		8000-9999	1,14629	0,99
		10000+	1,05289	0,706
2000-3999	29,9369	4000-5999	0,76394	1
		6000-7999	0,71206	0,905
		8000-9999	1,14032	1
		10000 +	1,04638	0,955
4000-5999	30,1299	6000-7999	0,78267	0,982
		8000-9999	1,18569	1
		10000 +	1,09565	0,917
6000-7999	30,6768	8000-9999	1,15295	0,979
		10000 +	1,06013	0,631
8000-9999	29,84	10000 +	1,38462	0,992
10000+	29,0323			
Ortalama	30,2076			

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde finansal risk iştahı ile çocuk sayısı ($F=,360$, $Sig=,782$), yaş ($F=1,505$, $Sig=,200$), gelir düzeyi ($F=,666$, $Sig=,649$) ve eğitim seviyesi ($F=1,147$, $Sig=,334$) karşılaştırıldığında bu demografik değişkenlerin hiçbirinde $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunamamıştır. H_5 , H_4 , H_3 reddedilmiştir.

Tablo 5. Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar		Sig.
	B	Standart Hata	Beta-B	t değerleri	
Sabit	28,644	,741		38,653	,000
FOY	,114	,051	,105	2,232	,026
Bağımlı Değişken: FRİ					
F=4,981; p<.05; R ² =. 011 Düzeltilmiş R ² =.009					

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde bu modelde, bağımsız değişkenin (FOY), bağımlı değişkeni (FRİ) açıklama oranı olan determinasyon katsayısına, diğer bir adı ile R² değerine bakıldığında, Finansal okuryazarlığın finansal risk iştahını açıklama oranı R²=.009 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre, modelin bütünü üzerinden yapılabilecek yorum; araştırmaya dâhil olan örneklem bakımından, bağımsız değişken olan finansal okuryazarlığın, bağımlı değişken olan finansal risk iştahı üzerindeki etkisini araştıran model (F=4,981; df:1; p<.05) değerleri ile anlamlı bir modeldir.

Tablo 6. Finansal Okuryazarlık ve Finansal Risk İştahı Korelasyon Tablosu

		Risk Puanı	FOY Puanı
Risk Puanı	Pearson Correlation	1	,105*
	Sig. (2-tailed)		0,026*
	N	448	448
FOY Puanı	Pearson Correlation	,105*	1
	Sig. (2-tailed)	0,026*	
	N	448	448

* Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-tailed).

Finansal okuryazarlık puanı sıfır olsa bile risk iştahı 28.64 puan olacaktır. Bu durum p<.01 düzeyinde anlamlıdır. Finansal okuryazarlık puanı 1 birim arttığında p<.05 anlamlılık düzeyinde finansal risk iştahını 0.10 puan artırmaktadır. Tablo 6'da görüldüğü gibi, Finansal okuryazarlık puanı ile risk iştahı arasında p<0.05 anlamlılık düzeyinde (0,105) değeri ile, pozitif ve zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Bu veriler ışığında H₀ kabul edilmiştir.

5. Tartışma ve Sonuç

Finansal okuryazarlığın finansal risk faktörüne etkisiyle ilgili literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bu sonuçlardan bazılarında finansal okuryazarlığın portföy çeşitlendirmesi yoluyla finansal risk iştahı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı (Anwar vd., 2017; Bhatt ve Bhatt, 2020), bahsedilirken, bazı çalışmalarda da olumlu etkilerin olduğu belirlenmiştir (Li vd., 2020; Mwangi ve Onsomu, 2018; Von Gaudecker, 2015). Bu çalışma finansal okuryazarlığın ve demografik faktörlerin finansal risk iştahına olan etkisini test edebilmek amacıyla yapılmıştır. Finansal okuryazarlığın finansal risk iştahı üzerindeki etkisini araştıran model ($F=4,981$; $df:1$; $p<.05$) değerleri ile anlamlı bir modeldir. Finansal okuryazarlık puanı ile risk iştahı arasında $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde pozitif ve zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Finansal bilginin artması ile yatırımcıların kendilerine olan güvenin arttığı ifade edilebilir. Bunun yanında kendine güvenin de etkisi ile kaybetme ihtimallerinin daha az olduğuna inanmalarına neden olması ile yüksek finansal okuryazarlığın risk alma düzeyini arttırdığı düşünülmektedir.

Finansal risk iştahını etkilediği belirlenen biyolojik, psikolojik, çevresel ve kalıtsal özelliklerle beraber, risk iştahını etkileyebildiği düşünülen demografik faktörlerden yalnızca cinsiyetin farklılaştığı ve erkeklerin kadınlardan daha fazla risk aldıkları söylenebilir. Bu haliyle çalışmamız (Anbar ve Melek, 2010; Grable, 2000; Montford ve Goldsmith, 2016; Ryack, 2011; Wong ve Carducci, 2013) bulgularını desteklemektedir. Bunun dışında medeni halin risk iştahında etkisi olduğu düşünülen (Grable, 2000; Sulaiman, 2012) çalışmaların aksine anlamlı bir etki tespit edilememiştir. Eğitim seviyesinin finansal risk iştahı üzerinde (Baker ve Haslem, 1974; Grable ve Joo, 2004; Grable ve Lytton, 1998; Sulaiman, 2012) çalışmalarındaki gibi anlamlı bir etki bulunamamıştır.

Gelir düzeyi arttıkça finansal risk iştahının da arttığı (Anbar ve Melek, 2010; Gibson vd., 2013; Grable, 2000; Sulaiman, 2012) söylenece de gelir düzeyinin risk iştahının kategorize edilmesinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiş ve (Kannadhasan, 2015)'nin çalışması desteklenmiştir. Yaş faktörünün etkisiyle finansal risk alma davranışında azalma eğilimi olduğu (Rolison vd., 2013)'nin çalışmasında belirlenmiş olsa da, finansal risk iştahı üzerinde yaşın anlamlı bir etkisinden söz edilememektedir.

Finansal okuryazarlığı etkilendiği demografik faktörler incelendiğinde literatürde yer alan ve erkeklerin kadınlardan daha yüksek finansal okuryazarlık derecesine sahip olduğunu söyleyen (Almenberg ve Säve-Söderbergh, 2011; Kılıç vd., 2015; Lusardi vd., 2010; Lusardi ve Mitchell, 2014; Niu vd., 2020; Şamiloğlu vd., 2016) çalışmalar desteklenmiştir. Aynı zamanda evlilerin bekârlara göre finansal okuryazarlık düzeylerinde anlamlı farklılıkların olduğunu (Fonseca vd., 2012; Taft vd., 2013; Volpe vd., 2002) çalışmalar desteklenmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık seviyelerinin yükseldiği daha önce yapılan (Amagir vd., 2018; Biçer ve Altan, 2016; Stella vd., 2020; Watanapongvanich vd., 2020) çalışmalarla paralellik göstermektedir. Gelir seviyesi yüksek olan bireylerin (Almenberg ve Säve-Söderbergh, 2011; Jonubi ve Abad, 2013; Yıldırım vd., 2017) çalışmalarında olduğu gibi düşük olanlardan daha fazla finansal okuryazar oldukları bulunmuştur .

6. Öneriler

Çalışmamızda finansal okuryazarlık seviyesinin ve demografik değişkenlerin finansal risk iştahına etkisi araştırılmıştır. Çalışma daha yüksek katılımlı örneklem ile genişletilebilir. Katılımcıların yüzde 75'inin 40 yaşın altındaki kişilerden oluşması nedeniyle ileriki çalışmalarda doğrudan yaşlı nüfus hedef alınarak, finansal okuryazarlık düzeyi ile finansal risk iştahı arasındaki ilişkiye bakılması yerinde olacaktır. Ayrıca finansal risk iştahına etki eden literatürde rastlanılan psikolojik, biyolojik, çevresel ve kalıtsal faktörlerinde finansal okuryazarlık ve risk iştahı modeline dahil edilmesi literatüre yeni katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abreu, M., and Mendes, V. (2010). Financial literacy and portfolio diversification. *Quantitative Finance*, 10(5), 515–528.
- Almenberg, J. and Säve-Söderbergh, J. (2011). Financial literacy and retirement planning in Sweden. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), 585–598.
- Amagir, A., Groot, W., Maassen van den Brink, H. and Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56–80.
- Anbar, A. ve Melek, E. (2010). An empirical investigation for determining of the relation between personal financial risk tolerance and demographic characteristic. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10(2), 503–522.
- Anwar, M., Khan, S. Z. and Rehman, A. U. (2017). Financial literacy, behavioral biases and investor's portfolio diversification: empirical study of an emerging stock market. *Journal of Finance and Economics Research*, 2(2), 144–163.
- Atkinson, A. and Messy, F.-A. (2012). Measuring financial literacy: results of the OECD/ International Network on Financial Education (INFE) pilot study, 15, 1-73
- Bajo, E., Barbi, M., and Sandri, S. (2015). Financial literacy, households' investment behavior, and risk propensity. *Journal of Financial Management, Markets and Institutions*, 3(1), 157–174.
- Baker, H. K. and Haslem, J. A. (1974). The impact of investor socioeconomic characteristics on risk and return preferences. *Journal of Business Research*, 2(4), 469–476.
- Bannier, C. E. and Neubert, M. (2016). Gender differences in financial risk taking: The role of financial literacy and risk tolerance. *Economics Letters*, 145, 130–135.
- Bayar, Y., Sezgin, H. F., Öztürk, Ö. F. ve Şaşmaz, M. Ü. (2020). Financial literacy and financial risk tolerance of individual investors: multinomial logistic regression approach. *SAGE Open*, 10(3), 1-11

- Bertaut, C. C. (1998). Stockholding behavior of US households: evidence from the 1983–1989 survey of consumer finances. *Review of Economics and Statistics*, 80(2), 263–275.
- Bhatt, A. and Bhatt, S. (2020). Financial literacy and portfolio diversification: an empirical study in Ahmedabad. *The Journal of Wealth Management*, 23(1), 98–111.
- Bıçer, E. B. ve Altan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 20(4), 1501-1517
- Bradley, M. G. and Graham, J. W. (1988). Education and asset composition. *Economics of Education Review*, 7(2), 209–220.
- Briers, B., Pandelaere, M., Dewitte, S., and Warlop, L. (2006). Hungry for money: The desire for caloric resources increases the desire for financial resources and vice versa. *Psychological Science*, 17(11), 939–943.
- Bucher-Koenen, T. and Lusardi, A. (2011). Financial literacy and retirement planning in Germany. *National Bureau of Economic Research*, 10 (4), 565-584
- Calvet, L. E., Campbell, J. Y. and Sodini, P. (2009). Fight or flight? Portfolio rebalancing by individual investors. *The Quarterly Journal of Economics*, 124(1), 301–348.
- Campbell, J. Y., and Viceira, L. M. (1999). Consumption and portfolio decisions when expected returns are time varying. *The Quarterly Journal of Economics*, 114(2), 433–495.
- Christelis, D., Jappelli, T. and Padula, M. (2010). Cognitive abilities and portfolio choice. *European Economic Review*, 54(1), 18–38.
- Coates, J. M., and Herbert, J. (2008). Endogenous steroids and financial risk taking on a London trading floor. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105(16), 6167–6172.
- Durmuşkaya, S. ve Kavas, Y. (2018). Akademik gelişim ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin tespiti üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(3), 925–939.
- Fonseca, R., Mullen, K. J., Zamorro, G. and Zissimopoulos, J. (2012). What explains the gender gap in financial literacy? The role of household decision making. *Journal of Consumer Affairs*, 46(1), 90–106.
- Gibson, R., Michayluk, D. and Van de Venter, G. (2013). Financial risk tolerance: An analysis of unexplored factors. *Financial Services Review*, 22 (1), 23-50
- Goetzmann, W. N. and Kumar, A. (2008). Equity portfolio diversification. *Review of Finance*, 12(3), 433–463.
- Grable, J. E. (2000). Financial risk tolerance and additional factors that affect risk taking in everyday money matters. *Journal of Business and Psychology*, 14(4), 625–630.

- Grable, J. E. and Joo, S.-H. (2004). Environmental and biophysical factors associated with financial risk tolerance. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 15(1),73-82
- Grable, J. E. and Joo, S. (1999). Factors related to risk tolerance: A further examination. *Consumer Interests Annual*, 45(1), 53–58.
- Grable, J. E. and Lytton, R. H. (1998). Investor risk tolerance: Testing the efficacy of demographics as differentiating and classifying factors. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 9(1), 61–74.
- Grable, J. and Lytton, R. H. (1999). Financial risk tolerance revisited: the development of a risk assessment instrument. *Financial Services Review*, 8(3), 163–181.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 271.
- Hendrawaty, E., Irawati, N. and Sadalia, I. (2020). Financial literacy, demographic differences and financial risk tolerance level: A case study. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 9, 187–201.
- Jonubi, A. and Abad, S. (2013). The impact of financial literacy on individual saving: an exploratory study in the Malaysian context. *Transformations in Business and Economics*, 12(1), 28, 41-55
- Kannadhasan, M. (2015). Retail investors' financial risk tolerance and their risk-taking behaviour: The role of demographics as differentiating and classifying factors. *IIMB Management Review*, 27(3), 175–184.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129–150.
- Klapper, L. and Panos, G. A. (2011). Financial literacy and retirement planning: The Russian case. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), 599 618
- Knutson, B., Taylor, J., Kaufman, M., Peterson, R. and Glover, G. (2005). Distributed neural representation of expected value. *Journal of Neuroscience*, 25(19), 4806–4812.
- Koot, S., Zoratto, F., Cassano, T., Colangeli, R., Laviola, G., Van Den Bos, R. and Adriani, W. (2012). Compromised decision-making and increased gambling proneness following dietary serotonin depletion in rats. *Neuropharmacology*, 62(4), 1640-1650
- Li, J., Li, Q. and Wei, X. (2020). Financial literacy, household portfolio choice and investment return. *Pacific-Basin Finance Journal*, 62, 1-15
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2007). Financial literacy and retirement planning: New evidence from the Rand American Life Panel. *Michigan Retirement Research Center Research Paper No. WP*, 157,1-36

- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2011a). Financial literacy and retirement planning in the United States. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4): 509-525.
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2011b). Financial literacy around the world: an overview. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4): 497-508.
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2012). Numeracy, financial literacy, and financial decision-making. In journal of economic literature *National Bureau of Economic Research*, 52(1), 1-15
- Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5-44.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. and Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358-380.
- Montford, W., and Goldsmith, R. E. (2016). How gender and financial self-efficacy influence investment risk taking. *International Journal of Consumer Studies*, 40(1), 101-106
- Mouna, A. and Jarboui, A. (2015). Financial literacy and portfolio diversification: an observation from the Tunisian stock market. *International Journal of Bank Marketing*, 33, 808-822
- Mwangi, E. and Onsomu, Z. (2018). Effect of financial literacy on portfolio diversification at the Nairobi securities exchange market, Kenya. *Journal of Finance and Investment Analysis*, 7(4), 1-3.
- Niu, G., Zhou, Y. and Gan, H. (2020). Financial literacy and retirement preparation in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 59, 1-17
- Preston, A. C., and Wright, R. E. (2019). Understanding the gender gap in financial literacy: Evidence from Australia. *Economic Record*, 95, 1-29.
- Robinson, S., Walton, R. J., Clark, P. M., Barker, D. J. P., Hales, C. N. and Osmonde, C. (1992). The relation of fetal growth to plasma glucose in young men. *Diabetologia*, 35(5), 444-446.
- Rolison, J. J., Hanoch, Y., Wood, S. and Liu, P.-J. (2013). Risk-taking differences across the adult life span: a question of age and domain. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 69(6), 870-880.
- Ryack, K. (2011). The impact of family relationships and financial education on financial risk tolerance. *Financial Services Review*, 20(3), 181-193
- Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E. ve Bağcı, H. (2016). Finansal okuryazarlık araştırması: Erciyes Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 30, 308-318.
- Sekita, S. (2011). Financial literacy and retirement planning in Japan, *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), 637-656.

- Senda, D. A., Rahayu, C. W. E., and Rahmawati, C. H. T. (2020). The effect of financial literacy level and demographic factors on investment decision. *Media Ekonomi Dan Manajemen*, 35(1), 100–111.
- Stella, G. P., Filotto, U., Cervellati, E. M. and Graziano, E. A. (2020). The effects of financial education on financial literacy in Italy. *International Business Research*, 13(4), 1–44.
- Sulaiman, E. K. (2012). An empirical analysis of financial risk tolerance and demographic features of individual investors. *Procedia Economics and Finance*, 2, 109–115.
- Taft, M. K., Hosein, Z. Z., Mehrizi, S. M. T. and Roshan, A. (2013). The relation between financial literacy, financial wellbeing and financial concerns. *International Journal of Business and Management*, 8(11), 63.
- Van Rooij, M. C. J., Lusardi, A. and Alessie, R. J. M. (2011). Financial literacy and retirement planning in the Netherlands. *Journal of Economic Psychology*, 32(4), 593–608.
- Van Rooij, M., Lusardi, A. and Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. *Journal of Financial Economics*, 101(2), 449–472.
- Volpe, R. P., Kotel, J. E. and Chen, H. (2002). A survey of investment literacy among online investors. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 13(1), 1-16
- Von Gaudecker, H.-M. (2015). How does household portfolio diversification vary with financial literacy and financial advice? *The Journal of Finance*, 70(2), 489-507
- Wang, A. (2009). Interplay of investors' financial knowledge and risk taking. *The Journal of Behavioral Finance*, 10(4), 204–213.
- Watanapongvanich, S., Binnagan, P., Putthinun, P., Khan, M. S. R. and Kadoya, Y. (2020). Financial literacy and gambling behavior: evidence from Japan. *Journal of Gambling Studies*, 37 (2), 445-465.
- Wong, A. and Carducci, B. (2013). Does personality affect personal financial risk tolerance behavior? *IUP Journal of Applied Finance*, 19(3), 5-19
- Yıldırım, M., Bayram, F., Oğuz, A. and Günay, G. (2017). Financial literacy level of individuals and its relationships to demographic variables. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 8(3), 19-26

Ek 1. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.10.2021-54326

T.C.
BILECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul

Sayı :E-54674167-050.01.04-54326
Konu :Karar

27.10.2021

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Osmaneli Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nün 21.10.2021 tarihli ve 52766 sayılı yazısı,
b) Üniversitemiz Etik Kurulu'nun 21.10.2021 tarihli ve 11 sayılı Oturum Kararı.

Osmaneli Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü'nün ilgi (a) yazısı eki Meslek Yüksekokulu'nda görevli Öğr. Gör. Yusuf Bahadır KAVAS ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kenan Erkan tarafından "Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık Ve Finansal Risk Alma Toleransı" konusunda yapılacak araştırmanın etik açıdan uygunluğu görüşülmüş olup, çalışma hakkında Etik Kurulum yapmış olduğu inceleme doğrultusunda etige aykırılık bulunmadığına Üniversitemiz Etik Kurulu'nun 21.10.2021 tarihli ve 11 sayılı toplantısının 4 nolu kararı ile toplantıya katılanların oy birliği ile karar verildi.
Bulgilerimi rica ederim.

Prof. Dr. İsmail Hakkı İŞÇAN
Etik Kurul Başkanı

Dağıtım:
Osmaneli Meslek Yüksekokulu Müdürlüğüne
Sayın Öğr. Gör. Yusuf Bahadır KAVAS

Bu belge, görevli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :5857937611P Pin Kodu :61842

Belge Takip Adresi : <https://www.tatkiye.gov.tr/bilecik-sheyh-edebali-universitesi-etik>

Adres: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fakültesi 11030 Bilecik
Telefon: 0228 214 10 22 Faks: 0228 214 10 17
e-Posta: cahalan@bilecik.edu.tr Web: bilecik.edu.tr
Kep Adresi: cahalan@bilecik.edu.tr

Bilgi için: Hırf KARA
Unvanı: Memur

